აღმოსავლეთი და დასავლეთი – კულტურათა დიალოგი
East and West. Dialogue between the Cultures
ტ. 6 / vol. 6

გურამ თევზაძე

ებრაელ ფილოსოფოსთა ინტერპრეტაციები საქართველოში

აღმოსავლეთი და დასავლეთი – კულტურათა დიალოგი
East and West. Dialogue between the Cultures

ტ. 6 / vol. 6

ახალი საქართველოს უნივერსიტეტი
კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის
სამეცნიერო-კვლევითი არქივი

New Georgian University
Archive of Caucasian Philosophy and Theology

რედაქტორ-გამომცემლები
Editors

თენგიზ ირემაძე • Tengiz Iremadze
ჰელმუტ შნაიდერი • Helmut Schneider

აღმოსავლეთი და დასავლეთი – კულტურათა დიალოგი
East and West. Dialogue between the Cultures

ტ. 6 / vol. 6

გურამ თევზაძე

ებრაელ ფილოსოფოსთა ინტერპრეტაციები საქართველოში

Guram Tevzadze

INTERPRETATIONS OF JEWISH PHILOSOPHERS IN GEORGIA

თბილისი 2017 Tbilisi

UDC (უაკ) 008.1(4:5)
ი – 765
I – 84

რეცენზენტები:
პროფესორი, დოქტორი **ლალი ზაქარაძე**
ასოც. პროფესორი, დოქტორი **გიორგი თავაძე**
ასოც. პროფესორი, დოქტორი **გიორგი ხუროშვილი**

Reviewers:
Prof. Dr. **Lali Zakaradze**
Assoc. Prof. Dr. **Giorgi Tavadze**
Assoc. Prof. Dr. **Giorgi Khuroshvili**

ყდის დიზაინი და დაკაბადონება: **გიორგი ბაგრატიონი**
Cover design and Layout: **Giorgi Bagrationi**

პირველი გამოცემა, 2017
First Edition, 2017

© თენგიზ ირემაძე, ჰელმუტ შნაიდერი, 2017
© Tengiz Iremadze, Helmut Schneider, 2017

გამომცემლობა „ნეკერი“, 2017
Publishing House “Nekeri”, 2017

ISBN 978-9941-457-69-2
ISSN 2298-0407

სარჩევი

თენგიზ ირემაძე, ჰელმუტ შნაიდერი
ქართული ფილოსოფიის ნესტორი 7

Tengiz Iremadze, Helmut Schneider
Der Nestor der georgischen Philosophie 9

Tengiz Iremadze, Helmut Schneider
Nestor of Georgian Philosophy 11

გურამ თევზაძე
ებრაელ ფილოსოფოსთა ინტერპრეტაციები საქართველოში 13

გამოყენებული ლიტერატურა და შენიშვნები 34

Synopsis 36

სახელთა საძიებელი 38

CONTENTS

Tengiz Iremadze, Helmut Schneider

Nestor of Georgian Philosophy

In Georgian 7

In German 9

In English 11

Guram Tevzadze

Interpretations of Jewish Philosophers in Georgia 13

Bibliography and Notes 34

Synopsis 36

Index 38

თენგიზ ირემაძე
ჰელმუტ შნაიდერი

ქართული ფილოსოფიის ნესტორი

გურამ თევზაძის 85 წლის იუბილესთან დაკავშირებით

2017 წლის 30 იანვარს გურამ თევზაძეს 85 წელი შეუსრულდა. ასეთი თარიღი განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს, რადგან საქმე ეხება ადამიანს, რომლის ფიგურაც უაღრესად მნიშვნელოვანია როგორც ქართული ფილოსოფიისათვის, ასევე, ფილოსოფიისათვის საერთოდ. გურამ თევზაძეს სამართლიანად შეგვიძლია ქართული ფილოსოფიის ნესტორი ვუწოდოთ. ექვს ათეულ წელზე მეტია, რაც იგი ქართული ფილოსოფიური ცხოვრების აქტიური მონაწილე და მისი წარმმართველია. როგორც ფილოსოფიის პროფესორმა, მან დიდი წვლილი შეიტანა არაერთი ქართველი ფილოსოფოსის მეცნიერულ განვითარებაში, რომლებმაც მისგან, უწინარეს ყოვლისა, ის ისწავლეს, თუ როგორ უნდა გავიგოთ ფილოსოფიის ისტორია მისი საკვანძო პრობლემებისა და საკითხების ჭრილში. ფილოსოფიის ისტორიის სიღრმისეული ცოდ-

ნა გურამ თევზაძის თეორიულ შემოქმედებაში ორიგინალურად ერწყმის ფილოსოფიური პრობლემების სისტემური ანალიზის უნარს. მისი შესწავლის თემებია ფილოსოფიის კლასიკური ტექსტები, ქართული ფილოსოფია, ახალი დროისა და თანამედროვე ფილოსოფია. განსაკუთრებით აღსანიშნავია მისი მიმართება კანტთან, ჰეგელთან და ჰაიდეგერთან. უნდა აღინიშნოს, რომ გურამ თევზაძემ ქართულად თარგმნა თანამედროვე ფილოსოფიის ერთ-ერთი ურთულესი ტექსტი, მარტინ ჰაიდეგერის „ყოფიერება და დრო“. ამით მან ახალ საფეხურზე აიყვანა საქართველოში ჰაიდეგერის შემოქმედების შესწავლის პროცესი, რაც წარმოუდგენელი იქნებოდა მისი ფილოსოფიური გამოკვლევების გარეშე.

წინამდებარე ტექსტში გურამ თევზაძე განიხილავს ებრაული ფილოსოფიის ინტერპრეტაციებს, რომლებიც ქართველ ფილოსოფოსებს ეკუთვნის. ეს ტექსტი ნათლად აჩვენებს, რომ მისი ავტორი დეტალურადაა გარკვეული ქართული ფილოსოფიის ისტორიაში, რომლის პრობლემატიკასაც იგი აქ ადეკვატურად წარმოაჩენს კიდევაც.

ჩვენ მადლიერები ვართ გურამ თევზაძისა, რომლის ნაშრომებმაც საგრძნობლად გაამდიდრა ქართული ფილოსოფია და მას ჯანმრთელობასა და უშრეტ შემოქმედებით ენერგიას ვუსურვებთ.

Tengiz Iremadze
Helmut Schneider

DER NESTOR DER GEORGISCHEN PHILOSOPHIE

Guram Tevzadze zum 85. Geburtstag

Guram Tevzadze wurde am 30. Januar 2017 fünfundachtzig Jahre alt. Ein solches Jubiläum sollte beachtet werden, wenn es sich um einen Mann von dieser großen Bedeutung für die Philosophie in Georgien und die Philosophie überhaupt handelt. Guram kann mit Recht als der Nestor der georgischen Philosophie bezeichnet werden. Er hat das philosophische Leben in Georgien seit seiner Jugend, also seit über sechzig Jahren, begleitet und gestaltet. Als Professor am renommierten Institut für Philosophie hat er einen Großteil der georgischen Philosophen, die teilweise heute noch leben und lehren, geprägt. Sie haben bei ihm gelernt, wie man die Geschichte der Philosophie von ihren Fragestellungen und Problemen her verstehen kann. Seine tiefen Kenntnisse der Geschichte der Philosophie verbinden sich bei ihm mit dem Problembewußtsein des Philosophen. Seine Themen waren die klassischen Texte der Philosophie

seit der Antike, die georgische Philosophie und die Philosophie der Neuzeit und Gegenwart. Besonders hervorzuheben ist seine Beziehung zu Kant, Hegel und Heidegger, dessen Hauptwerk „Sein und Zeit“, eines der schwierigsten Werke der neuzeitlichen Philosophie, er ins Georgische übersetzt hat. Damit wurde ein Grundstein gelegt für die Rezeption Heideggers in Georgien, die ohne ihn nicht zustande gekommen wäre.

Der vorliegende Text von Guram Tevzadze über die Interpretationen der jüdischen Philosophie durch georgische Philosophen zeigt, wie sehr er die Geschichte der georgischen Philosophie auch in ihren Details kennt und in den richtigen Zusammenhang stellen kann.

Wir danken ihm für seine Arbeit, die uns so bereichert hat und wünschen ihm Gesundheit und Kraft auch für die Zukunft.

Tengiz Iremadze
Helmut Schneider

NESTOR OF GEORGIAN PHILOSOPHY

85th Jubilee Celebration of Guram Tevzadze

On January 30, 2017 Guram Tevzadze turned 85 years old. This anniversary deserves special attention, as far as prof. Tevzadze is a very important figure in Georgian philosophy and in philosophy in general. He can be rightly called the Nestor of Georgian philosophy. For more than six decades he is a driving force of Georgian philosophy. As a professor of philosophy he made a major contribution to the professional development of many Georgian philosophers, who, above all, learned from him how to understand the history of philosophy in the light of its key problems and issues. In Guram Tevzadze`s theoretical creative work deep knowledge of the history of philosophy originally merges with systematic analysis of philosophical problems. The themes of his study are as follows: classical texts of philosophy, Georgian philosophy, modern and contemporary philosophy. Especially noteworthy are his studies of Kant, Hegel and Heidegger. It should be noted that

Guram Tevzadze translated into Georgian one of the most difficult texts of contemporary philosophy – Martin Heidegger`s "Being and Time". By doing so he took on a new level the study of Heidegger`s creative work in Georgia, which would have been unimaginable without his philosophical research.

In this text Guram Tevzadze discusses Georgian philosophers` interpretations of Jewish philosophy. The text clearly shows that the author has detailed knowledge of the history of Georgian philosophy and presents its problems adequately.

We are grateful to Guram Tevzadze whose publications have significantly enriched Georgian philosophy and wish him health and inexhaustible creative energy.

Guram Tevzadze

INTERPRETATIONS OF JEWISH PHILOSOPHERS IN GEORGIA

Synopsis

The relationship between Georgian and Jewish cultures began 26 centuries ago. Jewish thought has been influential in shaping Georgian intellectual thought. In the 11th century chronicle *The Life of Georgian Kings* by Leonti Mroveli it is indicated that throughout the centuries there had been important Jewish cultural centres in Georgia.

In the 20th century Georgian philosophers paid due attention to the Jewish philosophical thought. In 1922 in Marburg (Germany) Mose Gogiberidze (1897-1949) succcessfully defended his doctoral dissertation on the great Jewish thinker Salomon Maimon (1753-1800). Gogiberidze's supervisor was the German philosopher Nikolai Hartmann (1882-1956). This dissertation (which was published in the same 1922 in Marburg) was well received in academic circles. The influence of S. Maimon can also be felt in Gogiberidze's work *Axiomatic Foundations of Cognition* (1926). Gogiberidze also drew parallels between

S. Maimon's philosophical doctrine and the relativity theory of A. Einstein.

The philosophical doctrine of Spinoza or "the Socrates of the philosophy of the New Age", as he has been named, has always been an object of special interest in Georgia. But during the Soviet time Spinoza was for ideological reasons declared a forerunner of Marxism and his doctrine labeled as "anti-religious and materialistic". Nevertheless, in his work *Philosophy and Wisdom* (1931) the Georgian philosopher Shalva Nutsubidze (1888-1969) indicated that Spinoza's position was not anti-religious but only directed against dogmatism.

Since the antiquity, many Jewish philosophers relied on Jewish tradition when formulating their philosophical theories. It is one of the effective ways to show that humanity's unity will be truly universal only if its components are diverse and not mechanically glued and undifferentiated parts of the whole.

სახელთა საძიებელი

აინშტაინი, ა. 18
არისტობულე 14
არისტოტელე 29

ბაქრაძე, კ. 20

გოგიბერიძე, მ. 15-21, 34

დანელია, ს. 20
დეკარტი, რ. 22, 25, 30-31
დერიდა, ჟ. 32
დიდრო, დ. 27

ევკლიდე 17

ვოლტერი 27
ვოლფი, ქ. 26

თავაძე, გ. 35
თევზაძე, გ. 7-8, 13, 34-35

იაკობი, ფ. ჰ. 16
იესო ქრისტე 13-14, 28
იოანე პეტრიწი 14
ირემაძე, თ. 7, 35
იუბერვეგი, ფ. 15

კანტი, ი. 8, 15-17, 19, 24-25, 30
კოპლატაძე, თ. 34
კორძაია, ჯ. 35
კოჰენი, ჰ. 17

ლაიბნიცი, გ. ვ. 27
ლევინასი, ე. 32
ლეონტი მროველი 13-14

მაიმონი, ს. 15-20
მახი, ე. 19
მოსე 14

ნემესიოს ემესელი 14
ნიცშე, ფ. 18, 32
ნიუტონი, ი. 18
ნუცუბიძე, შ. 20, 27, 35

პლატონი 30
პროკლე 14
პუანკარე, ა. 19

რაინჰოლდი, კ. ლ. 16
რასელი, ბ. 19

სპინოზა, ბ. 20-31, 35
სოკრატე 22, 30
სტალინი 21

ფაიჰინგერი, ჰ. 19
ფილონ ალექსანდრიელი 14, 32
ფიხტე, ი. გ. 16, 19, 25

შნაიდერი, ჰ. 7
შულცე, გ. ე. 16

ციგენფუსი, ვ. 15

ჰაიდეგერი, მ. 8, 32
ჰარტმანი, ნ. 15, 19
ჰეგელი, გ. ვ. ფ. 8, 16-17, 23-25
ჰიუმი, დ. 27

Einstein, A. 37

Geerlings, W. 34
Gogiberidze, M. 34, 36

Hartmann, N. 36
Hegel, G. W. F. 10-11
Heidegger, M. 10-12

Iremadze, T. 9, 11

Kant, I. 10-11

Lakebrink, B. 35
Leonti Mroveli 36

Maimon, S. 36-37

Nutsubidze, Sch. 35, 37

Schneider, H. 9, 11
Schulze, Ch. 34
Spinoza, B. 35, 37
Stern, J. 35

Tevzadze, G. 9-12, 34, 36

ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲣᲜᲘᲕᲔᲠᲡᲘᲢᲔᲢᲘ
ᲙᲐᲕᲙᲐᲡᲘᲣᲠᲘ ᲤᲘᲚᲝᲡᲝᲤᲘᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲗᲔᲝᲚᲝᲒᲘᲘᲡ
ᲡᲐᲛᲔᲪᲜᲘᲔᲠᲝ–ᲙᲕᲚᲔᲕᲘᲗᲘ ᲐᲠᲥᲘᲕᲘ

I. სამეცნიერო სერია
„აღმოსავლეთი და დასავლეთი – კულტურათა დიალოგი“:

ტ. 1: ***ჰელმუტ შნაიდერი*: ძენ-ბუდიზმის ესთეტიკა. ვაბი-საბი და მშვენიერების ევროპული იდეა,** გერმანულიდან თარგმნა გიორგი თავაძემ, თბილისი: გამომცემლობა „ნეკერი“, 2012, 44 გვ.

ტ. 2: ***გიორგი თავაძე*: რუკების ძალა. გელათი და „კავკასიური ფილოსოფიის“ ცნება ინტერკულტურული ფილოსოფიის ჭრილში,** თბილისი: გამომცემლობა „ნეკერი“, 2013, 52 გვ.

ტ. 3: ***თენგიზ ირემაძე*: პითაგორა კავკასიური ფილოსოფიის კონტექსტში**, თბილისი: გამომცემლობა „ნეკერი“, 2014, 64 გვ.

ტ. 4: ***გიორგი ხუროშვილი*: იერუსალიმი და ათენი. ინტერკულტურული და ინტერდისციპლინური კონტექსტი,** თბილისი: გამომცემლობა „ნეკერი“, 2015, 60 გვ.

ტ. 5: ***თენგიზ ირემაძე*: რელიგია – შემწყნარებლობა – სახელმწიფო**, თბილისი: გამომცემლობა „ნეკერი“, 2016, 36 გვ.

ტ. 6: ***გურამ თევზაძე:* ებრაელ ფილოსოფოსთა ინტერპრეტაციები საქართველოში**, თბილისი: გამომცემლობა „ნეკერი“, 2017, 44 გვ.

II. ფილოსოფია და თეოლოგია საქართველოში:

1. **ახალი დროის ქართული ფილოსოფია და მისი მთავარი წარმომადგენლები (XVIII საუკუნის მეორე ნახევრიდან XIX საუკუნის მეორე ნახევრამდე)**, კრებულის შემდგენელი და სამეცნიერო რედაქტორი: თენგიზ ირემაძე, თბილისი: „ფავორიტი სტილი“, 2014, 180 გვ.
2. **ფილოსოფია და თეოლოგია შუა საუკუნეების საქართველოში**, კრებულის შემდგენელი და სამეცნიერო რედაქტორი: თენგიზ ირემაძე, თბილისი: „ფავორიტი სტილი“, 2016, 220 გვ.

III. ცალკეული გამოცემები:

1. **ახალი რუსული იმპერიალიზმი და კავკასია,** კრებულის შემდგენელი და სამეცნიერო რედაქტორი: თენგიზ ირემაძე, თბილისი: „ფავორიტი სტილი“, 2015, 136 გვ.
2. **თავისუფლების იდეა ფილოსოფიაში, თეოლოგიასა და სოციალურ მეცნიერებებში**, კრებულის შემდგენელი და სამეცნიერო რედაქტორი: თენგიზ ირემაძე, თბილისი: „ფავორიტი სტილი“, 2016, 236 გვ.

NEW GEORGIAN UNIVERSITY
ARCHIVE OF CAUCASIAN PHILOSOPHY AND THEOLOGY

I. East and West. Dialogue between the Cultures

Series List:

1. Helmut Schneider, *Aesthetics of Zen-Buddhism. Wabi-Sabi and European Idea of Beauty*, translated by Giorgi Tavadze, Tbilisi: Publishing House "Nekeri", 2012, 44 pp., in Georgian.

2. Giorgi Tavadze, *The Power of Maps.Gelati and the Concept of Caucasian Philosophy in the Context of Intercultural Philosophy*, Tbilisi: Publishing House "Nekeri", 2013, 52 pp., in Georgian.

3. Tengiz Iremadze, *Pythagoras in the Context of Caucasian Philosophy,* Tbilisi: Publishing House "Nekeri", 2014, 64 pp., in Georgian.

4. Giorgi Khuroshvili, *Jerusalem and Athens. Intercultural and Interdisciplinary Context,* Tbilisi: Publishing House "Nekeri", 2015, 60 pp., in Georgian.

5. Tengiz Iremadze, *Religion – Tolerance – State*, Tbilisi: Publishing House "Nekeri", 2016, 36 pp., in Georgian.

6. Guram Tevzadze, *Interpretations of Jewish Philosophers in Georgia*, Tbilisi: Publishing House "Nekeri", 2017, 44 pp., in Georgian.

II. Philosophy and Theology in Georgia

1. *Early Modern Georgian Philosophy and its Major Representatives (second half of the 18th century – second half of the 19th century)*, edited by Tengiz Iremadze, Tbilisi: "Favorite Style", 2014, 180 pp., in Georgian.
2. *Philosophy and Theology in Medieval Georgia*, edited by Tengiz Iremadze, Tbilisi: "Favorite Style", 2016, 220 pp., in Georgian.

III. Individual Editions

1. *New Russian Imperialism and Caucasus*, edited by Tengiz Iremadze, Tbilisi: "Favorite Style", 2015, 136 pp., in Georgian.
2. *The Idea of Freedom in Philosophy, Theology, and Social Sciences*, edited by Tengiz Iremadze, Tbilisi: "Favorite Style", 2016, 236 pp., in Georgian.